

"כשיהדות פוגשת יוונות - היסטוריה, תיאולוגיה וסיפור"

1. יומא סט א

יום שבקשו כותיים את בית אלקינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם, באו והודיעו את שמעון הצדיק, מה עשה, לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה...כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה ופגעו זה בזה, כיון שראה (אלכסנדר) לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו, אמרו לו מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה, אמר להם דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. אמר להם למה באתם, אמרו אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעור עובדי כוכבים להחריבו, אמר להם מי הללו, אמרו לו כותיים הללו שעומדים לפניך, אמר להם הרי הם מסורין בידיכם.

2. תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לא עמוד ב- לב

עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב (הדרום), אמר להן:

... **עוד אמר להן אלכסנדר מוקדון** לזקני הנגב בשאלה שעניינה סדר הבריאה בראשיתה: האם שמים נבראו

תחלה ולאחריהם הארץ או הארץ נבראה תחילה ולאחריה השמים?

אמרו לו בתשובה: שמים נבראו תחלה, שכן נאמר בתחילת התורה, בתחילת תיאור מעשה הבריאה ה"בראשית

ברא אלהים את השמים ואת הארץ" (בראשית א, א).

[לוינס, קריאות תלמודיות עמ 40: "האם הכל עולה מן הארץ? האם הכל יורד מהשמים? האם הענווה היא תנאי

להווייה? או(במילים אחרות) שמא צריך עוד לפני הווייה לחרוג ממצב הווייה?"]

עוד שאל – אור נברא תחילה או חושך?

אמרו לו: מילתא דא אין לה פתר.

עוד אמר להן: מה דין אתריסתון לקבלי [מה זה שאתם היהודים, מתריסים כלפי, מתנגדים לי], והרי אנחנו הם

הרבים, ואתם משועבדים תחתנו, והרי זה מורה שהצדק עמנו!

{ "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז, ז). }

3. "מתוך 'המשתה' לאפלטון –

"הנני טוען שאמנם כל האלים מאושרים הם, אם ניתן לומר זאת בלא לזות שפתיים, ארוס הוא המאושר שבהם

בהיותו היפה והטוב שבכולם..."

4. משנה סנהדרין, פרק עשירי:

כל ישראל יש להן חלק לעולם הבא, ואלו שאין להן חלק לעולם הבא... רבי עקיבא אומר: אף הקורא בספרים החיצונים".

5. ובירושלמי שם:

כגון: ספרי בן סירא וספרי בן לענה; אבל ספרי הומירוס וכל ספרים שנכתבו מיכן והילך - הקורא בהן כקורא באגרת. מאי טעמא? "ויותר מהמה, בני הזהר; עשות ספרים הרבה אין קץ, ולהג הרבה יגיעת בשר להגיון ניתנו, ליגיעה לא ניתנו".

6. פרופ' שאול ליברמן, "יוונים ויוונות בארץ ישראל":

"כשלמדו - ואולי אף לימדו - היהודים את הומירוס, התענגו על קסם הסגנון והעלילות, ואילו המיתולוגיה של הומירוס נראתה להם בלי ספק כסיפורי מעשיות בעלמא, וכהזדמנות נאה להתל בעבודה זרה. הנוצרים בני המאה הרביעית נמשכו בזאת אחר המסורת היהודית..."

7. המשנה (עבודה זרה ג, ד):

שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי, אמר לו, כתוב בתורתכם, ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי.

אמר לו, אין משיבין במרחץ.

וכשיצא אמר לו, אני לא באתי בגבולה, היא באת בגבולי. אין אומרים נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי, אלא אומרים, נעשה אפרודיטי נוי למרחץ.

דבר אחר, אם נותנין לך ממון הרבה, אי אתה נכנס לעבודה זרה שלך ערום ובעל קרי ומשתין בפניה, חו עומדת על פי הביב וכל העם משתינין לפניה.

לא נאמר, אלא אלהיהם. את שנוהג בו משום אלוה, אסור. ואת שאינו נוהג בו משום אלוה, מותר.

8. מגילת תענית -

"בשמונה בטבת נכתבה התורה בימי תלמי המלך בלשון יוונית, והחושך בא לעולם שלושה ימים".

9. מסכת סופרים פרק א', הל' ז'

מעשה בחמשה זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה יוונית, והיה אותו היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, שלא הייתה התורה יכולה להיתרגם כל צרכה...

10. בראשית רבה פ"ב - "וחושך זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיה.

11. בראשית רבה פר' צ"ט, - "לוי כנגד מלכות יון. זה שבט שלישי חו מלכות שלישיה... ביד מי מלכות יון נופלת ביד בני חשמונאי שהם משל לוי."

12. שמות רבה (וילנא) פרשה כו - ויבא עמלק הה"ד (איוב ג) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז, לא שלותי מבבל, ולא שקטתי ממדי, ולא נחתי מיון, ויבא רוגז באדום

13. דרשות חתם סופר ד' ק"א ע"ב.

(לבאר) ענין הג' ימי חושך שהיה בעולם כשהעתיקו התורה יוונית לתלמי המלך, מפני דרע ומר בהעתקת התורה יונית או לכל לשון, כי בהיות התורה כתובה בלשונה שנאמרה מפי הקב"ה למרע"ה = למשה רבינו עליו השלום = הרי היא כפטיש יפוצץ סלע וכל פסוק סובל כמה פירושים שונים וממש אין לומר בו דבר ע"ד פשוטו שלא יסבול גם פירוש אחר, ועל כרחן של ישראל ישמעו לדברי חכמים וחידותם, משא"כ בהעתק התורה ללשון לע"ז א"א כי

אם לבחור ע"כ כוונה פשוטה אחת ולכתבו באותו הלשון כי אין לשונות העמים סובלים ככה וגם אין אתנו יודע עד מה לכתוב בחכמה ובינה כמו שנכתבה התורה ע"י הקב"ה. ובהיות כן בהעתק התורה יונית אז החלו עם בני ישראל = לטעום טעם פשוטו של מקרא ומאז החל האפיקורסות להתנוצץ ולא אבו שוב שמוע לקול דברי חז"ל ולפירושיהם כאשר בעו"ה עדיין מרקד בינינו.

14. עמנואל לוינס – פני הזולת הן ראשית הפילוסופיה.

15. אריסטו, הפוליטיקה ע"מ 27 (תרגום מיונית ח"י רות).

"עבד על פי הטבע הריהו מי שיכול להיות של אחר (ולפיכך של אחר הוא)"

16. משנה אבות פרק ב משנה ה

הוא ה"ה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הבישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא כל המרבה בסחורה מחכים. ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש:

17. פירוש הרמב"ם

בור הוא שאין לו לא חכמה ולא מדות: ועם הארץ הוא שאין לו מעלות שכליות אבל יהיו לו קצת מעלות המדות: וענין השתדל הרגל נפשך ומשוך אותה לקנות המעלות ואחר שאין [שם] אנשים חכמים שילמדוך הוה אתה מלמד את עצמך.

18. "איליאדה" 146-149, 6. תרגום שאול טשרניחובסקי

"נמשלו שבטי בני-אדם לשבטי העלים ביער. עלים הרוח תטלטלם על-פני האדמה, והיער שב ומוציאם מחדש ומלבלב, כי-בא תור הזמיר: שבט האדם גם-הוא: הללו בו צצים, זה נובל".

19. הראקליטוס, (פרגמנט 91 על-פי תרגומו של ש' שקולניקוב).

'השמש לא תעבור את מידותיה', כתב הפילוסוף, 'ולא, אלות הנקמה, נושאות כליה של אלת הצדק, יגלוה' 'היות נבון היא הגדולה בשלמויות, והחכמה היא דיבור אמת ועשייה על-פי הטבע תוך הקשבה אליו' (פרגמנט 112, תרגום ש' שקולניקוב).

20. פול ג'ונסון, (תולדות היהודים, עמ' 2)

"החזון היהודי הפך לאב טיפוס לשרטוט מתווים מפוארים לטובת האנושות, מתווים א-לוהיים ומעשי ידי אדם כאחד. היהודים עומדים, לפיכך, במרכזה המדויק של החתירה הנצחית להעניק לחיים האנושיים את הכבוד הטמון בתכלית מסוימת"